BROY

SEYYİT NEZİR

Şili Duyarlığı

SEYYİT NEZİR Şili Duyarlığı

ŞİLİ
DUYARLIĞI

SEYYİT NEZİR

BROY YAYINLARI: 18

Ağustos 1986

Kapak Düzeni
FERİT ERKMAN

SEYYİT NEZİR

ŞİLİ DUYARLIĞI

ŞİİR

BROY
ŞİİR
YAYIN
MERKEZİ

BROY YAYINLARI

şair
binbir sorunla gürülder kalbin
onlarla iç içe her dem gündemde kin
ve senin, oyalanamaz elbette
yürüyüşlere sıçramayan güllerle beynin
sesinin yayı
tam çağında fırlatmalı göğsünden
şili'ye dayanışmayı
ey, yüzyılın
kaynağında tıkatılan sebili
seninleyiz
SOLIDARIDAD CON EL PUEBLO DE CHILE

eylül 1976
İstanbul

1

Öpüyordu Şili'yi Okyanus
Sımsıcak okşadığı karnından
Yıkayarak köpüklü dalgalarıyla
Kırışıkları alnından
Öpüyordu Şili'yi Okyanus
Diri gerdanından.
Boynunda Machado
Güneşli bir kolye gibi duruyordu
Santiago'nun,
Kuzeyde pampalar
Göğüs kılları kadar sık
Hışırdıyordu dokundukça
Sevgilisi yağmur,
Sırtına sarılmış kaputtu
Pasifik'te Şili'yi
Kızıl bakıra yapışık
Upuzun döşeyen dağlar.

8 Ve Şili'de Unidad Popular
Zorluyordu
Yaralı bileklerin çürüttüğü
Prangaları,
Zorluyordu delikanlı adımlar
Payandaları köhnemiş
Hurda tahtı.
Şili'de hayat
Machado'nun suları kadar ışıltılı ve berrak
Güneş kadar yalın
Çıplak akıyordu,
Beride halk
Dünyaya güleryüzle bakıyor
Şimşek çakıyordu karanlığın üstüne,
Geride karanlığın altında oligarşi
Her türlü kirli işte kararlı
Çekiliyor şimdilik ayak altından
Tepeden tırnağa zırhlı,
Ve hedefe sıçramış bir mızraktı
Halk şarkılarında Şili.

Dünya ne kadar neşeli sevişirken
Ve ne kadar acılıdır işkencede,
İşte şimdi yıldızların
Tenine dokunduğu gecede
Aşka öylesine yakın
Ölüme çarpıntılıdır Şili,
Menzili
Ekmeğe sokuluşuyla açlığın
Dövüyor usuldan usuldan Şili.

Andlardan
Yırtık urbalar içinde bir kızılderili
Şaşıyor şu hayata
Delicesine şaşıyor,
İspanya'dan gemilerle taşınan
O kapkara salgın
Sürdüğünden bu yana dedesini dağlara
Onlara yoktu vatan.
Şaşıyor bugünlerde ambara
Dolu dolu akışına buğdayın.
Halk Birliği ona
Bağrı açık çocukları için
Kumaş verdi, pazen
Kitap gönderdi,
Ne yapsın şaşmasın da
Elleyince sayfaları
Yumuşadı parmaklarındaki acı.
Kararı karar
Hazır burs da veriyorken Unidad Popular
Bir bir bitirtecek oğluna
Bütün okulları
Yoksulluğun köküne
Kibrit suyu dökene kadar.
Kızılderili Alcayaga
Dolu dolu tüttürüyor çubuğunu
Gözleri dolu dolu sevinçten,
Andlardan dünyaya özgürce uzanırken o
Daha umutludur, ey
Sevdalı Kızıltüy'ünün yakasındaki gelincikten.

Şili hey
İktidarı barışta yoklayan deney
Bu güherçile pırıl pırıl
Bu kara elmas, bu kükürt
Neye durur
Neye durur ahtapotun kollarında,
Böyle dedi Caldera'lı işçi.
Adela
Kustu güherçileyi
Kustu kükürdü, elması Adela.
Adela'nın
Sayısız kolları vardır
Yatırımlar Adela'ya danışılır
Latin Amerika'da,
Ve Latin Amerika'da midesine uygun
Ne bulursa yutmadadır Adela.

12 Valdivia güherçile ocaklarında çalışan
Sıkboğaz Juan
Sıkmadadır ahtapotun boğazını,
Düşünüyor da dün
Otuzaltı escudo'yla
Bir sabah, bir akşam
Domates peynir yiyebilirdin,
Hey gidi hey
Artık her öğün yediğimiz
Eti bile az buluyoruz bugün,
Sildik be
Alnımızın terini siler gibi hem de
Sildik zorbalığın izlerini
Dişlerini söktük ekmeğimizden.
Hadi arkadaşlar, yürüyün
Kaytarmak yok
Beş kere, on kere büyümeli üretim
Emeğimiz
Halk Birliği'nin.

Ve ellerinden
Onurla yayılırken seher
Şilinin gözlerine
Barakalardan hızla geçtiler
Sökün ettiler ocaklara hep birden.
Toprak
Hızla sıyrılırken çorak derisinden
Vurdukça göğsüne kazmayı
Üç kere fazla doğuruyordu
Güherçileyi karnından
Üç kere daha bereketli
Üç kere parlak.

Güneş
Tarlaların alnında yusyuvarlak
Bir tepsi ekmek kadar
İştah kabartıcıdır,
Öyle kabardı ki iştahı
Yaşlı Ernesto'nun
Sıkıntıyla çalışırdı önceleri
Latifundialarda
Ama şimdi
Canını alacak sanki toprağın,
Çünkü Ernesto
Tıka basa doyar sofrada,
Ne arkadaşlarının pirincinde
Ne hoşafta gözü kalır
Doyasıya alır
Köfteyi tabağına,
Ayağına
Arada bir keskin sancılar giriyor
Hiç oralı değil Ernesto
Hükümet şıppadak
Kol kanat geriyor,
Hayata yeni başlamışça terliyor
Ernesto kooperatifte.
Sermaye kıstırabilirse bir.

Herifte azıcık bilinç yok
Diyor Maria,
Kara kirpiklerinin gerisinde
Öfkeyle yuvarlanan gözleri
Yangın bırakacaktır sanki
Baktığı insanın derisinde,
Et kafalı ne olucak, diyor Maria,
Habire daraltıyor musluğunu hayatın
Linç edecek Halk Birliği'ni
Sermaye kıstırabilse bir.
O tutmuş, zırvalıyor. Hergele!
Bu muymuş sosyalizm,
Allende gezerken ülkeden ülkeye
Keyfi yerinde
Konut sırası gerideymiş bizim beyin
Hem de kalifiye işçiyken.

16 Ah, diyor Maria, ah
Bu onulmaz cehalet
İliklerimize sinmiş bencillik
Amerika'dan daha beter düşman,
Azcık ters giderse işler
İlkin bu yiyecek devrimi,
Bu oyacak
Şili'nin ciğerini kurt gibi,
Aslında her sabah
Lokmayı nasıl yutuştururlarsa
Tıpkı öyle
Bir saat ders vermeli bunlara
Asıl silah bu.
Art arda kalkıp inerken mekik
Şefkatle çıkarıyor Maria
Sarılan makarayı
Ve iplik
Yarine sarılır gibi sarılır makaraya
Ve bu şehvetli gürültü
Halk Birliği'nden önce ona
Çarçabuk savuşmayı düşündürürdü,
Oysa artık, çocukları olmasa evde
İki vardiya çalışacak
Makinelerin başında uyuyacak Maria.
Benim tavrım da yanlış,
Hemen düzelecek değil her şey
Tam istenen biçimde hemen
İmbikten süzülecek değil herkes,
Birden oluvermez her yer
Güllük gülistanlık,
Neyi çözümleyebiliriz
Sabırsızca alınarak.

Akıyor Machado
Nazlı nazlı salınarak,
Şaşılacak şey
Başına taç giydirerek
Her yerinden görünüyor Machado'nun
Bu gece ay,
Machado bu gece gelindir
İlk kez gelindir
Santiago'nun koynuna
Kendi isteğiyle uzanacak.
Atarak mavi tül gelinliğini
Soyunmuş
Durulanmış
Şehrin ayak seslerinde
Çırçıplak uyanacak.

18 Machado'nun
Gelinliğine birden
Bir bıçak gölgesi
Belki çelik, belki demirden
Kara bir bıçak gölgesi düştü,
Üşüştü yatağına kan,
Yarılacak sanki kalbi
Ve hiç istemeden
Hiç razılığı yokken
Gömülecek toprağa sanki.
Ordan
Nasılsa geçmiş
Belki sevgilisini bekleyecekti
Belki düğününe sevinecekti Machado'nun
Bıyıkları tazecik bir üniversiteli
Sırtı boydan boya kan
Aktı sularıyle nehrin,
Bellidir ihanet
İnadına seçmiş
İnadına bu sağımlı geceyi,
Bu dalgın genci.
Her biri nasıl da fırladı
Onu görünce yuvasından,
Tanınmamış birineyse çünkü ilk ölüm
İrdelenmez pek
Omuz silkip geçilir.
Omuz silkmedi Machado
Bu ilk kurban
Yine damladı gelinliğime kan
Dedi
Ve dalgalandı sular.

Faşolar tünel kazıyor
Biri yenilmişse darbenin
Öbürü atılsın diye hemen öne
Şifresini yazıyor süngünün
Vahşetin pîrine.
Yalvarıyor Washington'a
Dolar zarflı davetiye:
Darbe... darbe... darbe...
Şili'de hayat
Gebe
Ve halk
Olduruyor umudunu durmadan
Böyle giderse
Doğurtacak
Bu iktidar
Mutlak.

Şili
Filizleneli beri
Unidad Popular'la ileri
Çok şey kaybetti emperyalizm
Çok şey kaybetti ortakları.
Nasıl etmeli, nasıl gütmeli
Kapatmalı arayı,
Görünür geçitler tıkanıyor
Ve yüzüne tükürsen, Halk Birliği
Umursamaz, yeniden yıkanıyor,
Karadan, havadan antenler
Nerden mümkünse
Nasıl gerekiyorsa öyle
Haber almalı!
Yerle bir olmalı
Allende'nin başkanlığı.

Allende silme yürek
Zulmü ucun ucun kertiyor,
Lakin yeterli tartılmadı düşman
Uzaklara, çevik yüreklere dostluk
Yalıtkan antenlerle ulaşıyor,
Ve sözün, baharın, tohumun gönüllü çağı
Ve terin istek dolu
Yanılmaz sabrından
İletişim damarlarından iktidara
Kan almada gecikiyor Allende.

Şili'de
İlerliyor yine de
Unidad Popular.
Valparaiso demiryolunda çalışan
Louis Montear
Bu varyozu nereye indireceğimi asıl
Biliyorum ben, diyor.
Allende de biliyor
Buna daha çok canı sıkılıyor zaten!
Şu dostlar
Tutup taa Romanya'dan geliyor
Harcanan bunca emek, bunca can
Dayanamıyor Montear
Nasıl edilecek sonunda
Hainlere kurban.
Sonunda var ya
Yetişmeyecek bu kafayla ağlamaya
Milyonla mendil.

Yüzü çil çil benekli
Üzüntüye doğuştan emekli Montear
Onbir yıllık demiryolu işçisidir,
Bekârlığı boyunca
Kimse bilmez sayısını devirdiği şişenin
Yıllarca takırtısını trenlerin
Kahırlı türkülere boşverir gibi
Dinledi demiryolu barakasında,
Ama bazan, rayları bırakıp da
Sinirlerinde koşturdu sarhoş tekerler,
Çapkınlığı beceremezse de Montear
Aşk filmlerini ölesiye sever
Biterdi mıhlanmış bakışlarına
Hasreti dinmeyen sevgililerin.

Tam işte bir akşam sinemanın
Geçiyordu önünden
Kemikleri sızılı, kolları yorgun,
Bir kadın gördü afişte
Montear'a bakıyordu vurgun,
Elbisesi dekolte, göğüsleri gergin.
İkna etti Montear o gece Escudo'larını
İçmeye değil, film seyretmeye.
Nasıl olduysa gişede
Elleri eline değdi önündeki işçi kızın
Bir anda Montear'ın yüreği yangın!

Yan yanaydı yerleri sinemada
Dalgın dokundukça kıza
İçerleri yandı hep Montear'ın!
Bir ara koptuğunda film
Gülümsedi kız ona
Ve mıhlandı bakışları o sıra,
Sonra bir gün
Sardunyanın açışı gibi habersiz, birdenbire
Evlendi Montear'la Joan.
Dört de çocukları var.
İşte ancak Halk Birliği'yle doydu bu çocuklar.
Ağır kalıyor diye
Bozuluyorsa da Allende'ye
Yüreği bir başkasına dar.
Vurdu geniş göğsüne koca yumruğunu
Haykırdı Louis Montear!
Biz varız ya biz
Aldık bir kez iktidarın anahtarını
Allende bir he desin
Faşizmi kıstırılmış böcek gibi ezeriz.

Ve işte kör bir dehliz
Değil artık
Halka hayat.
Gecekondularda gurur
Sürünmüş verniğini alınterinin
Her şafak sefalete daha hıncahınç vurur.
Şuna kuşku yoktur
Ne kadar sıksa saflar, ne kadar hacimliyse
Zulmün karşısında o kadar amansız durur!
Her şafak karanfili daha parlıyor
Öfkeyi toparlıyor genç Şili,
Çocuklar, kadınlar, işçiler, topraksızlar
Kâğıtları kömürle ışıtanlar
Başı dik, onurlu askerler
Zorluyor zulmü dev kalabalık
Açlığın dertop ettiği cepheden hep beraber!
Artık
Öfkesi havaya kalkık
Durmadan yürüyecektir halk.

10

Sesindeki her teli
Germiş de sonuna kadar
Katılıyor Şili'ye tecritte Hasan:
Yeni döndüm kanamaktan
Bu karanlık hücreye
Dinamoya değil etlerime dolandı kablolar
Hayalarım hâlâ acır
Yüreğim
Devriyeler içimde geziyormuşça sancır!
Yirmidördünde kızkardeşim
Halkını canından çok seviyorken
Öldü doktorsuzluktan
Ve yurdumda her gün ölüyor halkım
İlaçsız ve aç
Vereceğin her ölü
Damarlarımda tepinen
Halkım ve kızkardeşimdir Şili,
Artık açılsın
Açılsın artık bayrakların en güzeli.

Görülmelidir şimdi sokaklarda
Çocuklar bile nasıl yuvarlamış elini,
Son büyük mitingte Julia Avoy
Şu dövizi taşıdı kardeşiyle:
Sütün aldık tadını
Solumayacak tenhalarda ciğerlerimiz tütün.
Julia dokuzunda
Ay parçası bir kızdır
Dün bakılmazdı kirden yüzüne
Bugün karla sakızdır,
Yamrı yumru barakadan
Yeni taşındılar
Hükümetin yaptırdığı beton arme konutlara.

İnce fidan kollarıyla Avoy
Suyu kovayla taşırdı
Sokağının çeşmesinden
Islanırdı üstü başı,
Şimdi ıslanmıyor
Annesi dövmüyor beceriksiz diye onu
Yeni evlerinde çünkü
Tam üç tane musluk var,
Banyoda saatlerce kalıyor
Bu huyunu beğenmiyor annesi
Gene de onun suçu yok!
Onu suyun kesilmeden sıcak akışı
Ve uçan köpükler oyalıyor.
Bu yıl Julia Avoy
Yepyeni bir önlükle gitti okula.
Saklamıştı önce bütün çarşı
Okul giysilerini ve çantaları
Çıkınca Bakan karşısına
Ucuz Okul Araçları Mağazası'nın
Suratı kızarmadı ama şişko Carrizosa'nın
Ne varsa bodrumda hemen dizdi vitrine,
İşte şu karşıki avukatın oğlu
Bu yıl çok güzel buldu Avoy'u
Derste ve teneffüste ayırmıyor yanından
Julia Avoy
Ağzında geri alınması zor bir lezzet
İştahla içiyor her sabah
Umudun şifa sütünü,
Daha çok seviyor belki
Allende'yi bu yüzden
Kıvır kıvır saçlarını
Hazla çekiştirdiği
Dokumacı babasından.

Bulutların yasından
Ne türküler düzdü buğday şimdiye dek,
Ama böylesini hiçbir baharda.
Gitar, davul, gırnata
Bir vuruşta bin ses titreştirerek
Böylesine çınlamadı
Ne dansta, ne ağıtta.

Çiftçi Huerta ellibeşinde
Bugünleri de gördü işte,
Niye saklasındı
Önce çok kuşkulanmıştı
Alayım derken
Avuç içi kadar tarlasıyla
Bir çift eşeğini de hükümete vermekten.
Hele şu faşo dedikleri
Ne herzeler yayımıştı
Köye kadar gelerek,
Milliyetçilikleri onların olsun,
Namuslu insanlarız biz,
Toprağa ve ekmeğe muhtaç
Hayvanlarımıza varınca açız!
Yedi düvel biliyor da bunu
Halk Birliği mi bilmiyor,
Ama şu iblis, dedi Huerta
Şu Diaz yok mu, şeytanın veledi
Azapta gerek namussuz!
Her fırsatta zehirli elmasıyla
Çelmeye çalışıyor aklımızı,
Anladık toprağı çok
İki yılda bir yeniliyor traktörünü
Arsası da var şehirde
İyiymiş memurlarla arası
Ama bizim yok
Halk Birliği'nden başka bir şeyimiz!
Kullandığımız gübreyi, traktörü, biçerdöveri
Kızıllar gönderirmiş
Haliyle öyleymiş kullananlar da
Amerika hep aldı ya, alçak herif!
Olanlara kıs kıs güldü Huerta,
Hey gidi hey, kızıl olduk, bu yaştan sonra!

Yapılara
Hıncını söndürür gibi söndürüyordu
Köpüklenen kireci
Otuzaltı yaşındaki Ohara,
Malasını havada yay gibi döndürüyor
Tereyağı gibi sürüyordu harcı
Hevesle duvarlara,
Tereyağını şöyle doya doya
Kızarmış ekmeğine
Bu hükümette sürdü Ohara,
Ve yapılara döktüğü ter
En az iki kere fazlaydı,
Ohara kıvançlıdır
İşçi kardeşleri için örüyor şimdi
Kamulaşmış arsalara gökdeleni.

32 Ohara gönülden bağlıdır, tutkundur
Hakkın ön saflarına,
Umuduna ve halkına
Elleriyle aynı güvenir,
Ve daha çok güvenir Corvalan'a
Hızlı ve sabırlı beyninden.
Yeniden saldırırken malasıyle kirece
Doğrusu güceniyor hükümete de
Orduda, televizyonda, basında
Alanlarda bile hattâ
Faşistlerin sesinin kısılmayışına,
Üstelik zorbalar
Sade kendilerini sevdikçe
Demokrasi güzeliyle aynı yatakta yatar!
İşte bu burjuva demokrasiden
Biz de bir çocuk yarattık
Sindiremiyor onlar bunu
Kırmak için kanadını kolunu
Issızda yolunu gözlüyorlar
Yaşamakta ısrarlı ve gür çocuğumuzun
Ve nasıl özlüyorlar hamletmeyi
Uzun kara saplı kasaturayla
Sevincini gaflette bastırmaya.
Körpecik kalbiyle onu
Hiç de astırmaya niyetli değiliz!
Ama alınmazsa önü
Sökülmezse gövdesinden sinsi pençesi
Bu çember nasıl yarılır?
Nasıl varılır hedefe
Karlı doruklarına kadar?

Ohara kullandığı çimentodan inat
Dayattı bıyıklarındaki kırçıl öfkesini,
Gücün, üretimin, kabzanın
Hâlâ yoksunuz denetiminden,
Oyalanıyoruz hâlâ
Her türlü müzeviri atmaya
Yönetimden.
Yasalarımızla hainlere
Şili'yi zindan etmekte
Duralıyoruz,
Duralıyoruz tezgâhtarlarını teşhirde.
Ve bu şehirde
Bizken üretime tohumu atan
Hâlâ onlardır pusuda yatan
Ve cevheri sızıran onlar hâlâ.
Tulumunu katlarken Ohara
Kıvançlıdır bugünkü çalışmasından,
Patria y Libertad'a, faşist cepheye
Kıyasıya hınçlıdır
Yumruğunun olanca ağırlığıyla düşman.

İnançlıdır kavgaya Andlar kadar
Yüce Birliği halkın
Unidad Popular.
Gürlüyor gitarında Jara'nın
    Venseramos, venseramos
    Açlığa ve zulme paydos
Şiirinde Neruda'nın
Sırıltısıdır damarlarda uğuldayan kanın
Kürüyerek sokaklardan acıyı ve açlığı
Yürüyor Şili'de Halk Birliği.

Kaç yüzyıllık şarlatan
Soluğu katran
Metresi para kan komisyoncuları
Kendi yasalarına asi
Boyuna kuruyor hesabını
Nasıl koparacağının, ilk teli.
Ve Şili
Ey gülün büyük saflığı, soy Şili
Acının dölyatağıdır şimdi.

Emperyalizm yedi koldan
Yırtıcı ve kudurgan
Saçıyor durmadan kitlelerin üzerine
Dolardan damıtılmış
Kamyonla eter.
Her okkası
Halkını haczeden tahvillere satılmış
Düşkün apoletlerden
Saçıyor gazetelerden, radyodan, afişlerden
Saçıyor ölüme çiftleşen
Islak, fırtınalı bir keder,
Kamyoncular
Bilcümle tefecileri hayatın
Ve çıtkırıldım elleri örselenmiş
İnsanlığını silkelemiş kadınlar
Toptan sürgüncüleri emeğin
Ve her türlü softalığı özel mülkiyetin
İçiriyor halkın yaralarına
Dönekleri kiralamış boykottan
İçiriyor zehirli
Sası bir keder.

Altmışüçlük İspanya'lı Cordober
Döverek mermilerin
Çiçek açtığı göğsünü
Mitralyöz gibi sıraladı
Sorularını sendikada bu sefer:
Matranız nerde, omuzlarınız
Hani sargıları dostların
Postallarınız hazır mı.

38 Şili hey, şunu bil ki
Kurumadı hâlâ kabukları
Eski yaraların,
Çözülmedi henüz mermi oyuklarından
Gözyaşlarının mendili,
Çatıldı ama
Yatışmadı namlularda kin.
Hani palaskan
Hani yedeğinde sakladığın kan
Daha çaprazlamadın mı fişekliğini?
Özgürlüğün dinamit fitili
Dostları artık çağır,
Çağır artık, yedi iklim dört köşeden.
Şili hey
Yürekli ve toy Şili
Çıkarmadan ateşi kından
Sevdayı yakından öptün,
Artık oy
Oy artık göğsünün siperini
Oy anam oyy
Değilse kalbini
Acının mengenesine koy.

Andlarda güneş kızgın
Ağır ağır
Sancıyla deviniyordu gökte
Ansızın
Işık akışında hızın
Alındı kâfir elinden
Şili'de bakır,
Dağlarda ve endüstride
Şafak gülleri gibi şavkır
Kıpkırmızı derisiyle.

Emperyalizm
Birdenbire donsuz
Zilleri sakızlı palyaço halinde
Şilepleri tamtakır kaldı Şili'de.
Uluslararası curnal şebekesi ITT
Kenecott ve Anaconda
Aynı anda
Abanıp telefona imdat aradılar
Merkezî istasyonda.
Washington
Leş yemekten sasımış ağzını
Yapıştırdı ahizeye.
Bütün yeraltı geçitlerini tutmak
Ortalığı ajanlarla karıştırıp
Şili'nin her çehresinde
Art arda anarşi yaratmak...
Kısacası halkı hızla Allende'den
Özellikle yurtsever subayları, mutlaka korkutmak
Ve yutmak gerekir anında,
Bu taktikler uygulandığında
Hiç tasalanmayın
Yakında
En kanlı bir şekilde kesilecek bu ur.

Açarken sondaj aygıtları
Toprağın kıllı bağrında yeni bir çukur
Kesilecek bu ur
Dedi ustabaşı Carlos
Ve dağlanacak.

42 Amansız bir gönüllüydü Carlos,
Tut ki çelikti,
Elmas kadar sert
Yay kadar çevikti.
Öylesine hergeleydi ki gençliğinde
İç cebinin birinde sustalı, öbüründe konyak
Meseleydi gerçekten onunla dalaşmak,
Ama işine bağlı adamdı Carlos
Ve koparırdı tuttuğunu
Öfkeyi tavında kullanır
Yumruğunu kıvamında patlatırdı,
Yani her yönüyle tam adam
Sendika başkanına göre Carlos!
Kafası yarımdı ki sadece
Bir gün
Batırdı gözlerini bu
Gözleri boralı gence,
Oku bunu Carlos, dedi
Oku da gör bak
Ne kadar ölgündür
Şarapla sönen öfken.
Hiç işi düşmediği
Bu ufak tefek adamın
Öyle sevdi ki sipsivri bakışlarını Carlos
Resimli kavgasını sınıfların
Soluksuz kalarak okudu
Salaş barakasında,
Ama aslında
Sevmediği şeylerdi onun
Bir sürü rakamlar ve siyaset.

Kitabı verirken geri
Bak, dedi sendikacı,
Yumruğumu durup duran şu cama vursam
Kırılır ve pisi pisine boşanır damarlarım.
Ama ya şu karpuz
Yarım kol kalkışıyla
Çekirdeği ayrışır
Şekeri kana karışır.
İyi adamsın Carlos
Bir de şu kafan dolsa kolların kadar!
Hadi bakalım, usanmak yok,
Oku, üst üste oku
Onlar seni yeneceğine
Sen kitapları yen,
Ve ne zaman ki, Carlos
Bir yumruk gibi şekillendi kafanda öğrendiklerin
Asıl o zaman,
İşte o zaman her şeyi ve herkesi yeneceksin!
Allak bullak oldu Carlos
Gevşedi kafasındaki düğüm:
Anlar gibiyim
Niçin korktuklarını
En çok bu adamdan!
Ve çimdiklendi sanki en olmadık yeri
Sinirli, afallamış
Ufalanmıştı Carlos.
Bundan sonra, dedi, bundan sonra
Her berduşluğa paydos!
Ustaların derslerini
Elleri ayakları buz
Ayazlayarak okudu kış gecelerinde
Susuzluktan yanmış
Kanına karışır gibi kan kırmızı karpuz.

Altı yıldır da
Hiçbir şey gevşetmedi gönül bağını
Her dövüşte çatal yürek, yine serkeş
Lakin yerinde vuruyor Carlos.
Onlar, dedi arkadaşına, onlar
—Lavlarını boşaltırca koca gövdesinin—
Onlar ve pezevenkleri yurdumuzun
Nah alırlar geri
Kükürdü, bakırı, demiri
Geçiriyoruz tornadan topunu
O canım, hırpalanmış güzelliklerin,
Hayat
Vakarla değiştirmededir
Binlerce yıl
Sancıyla konakladığı yeri.
Ama bir daraltı duyuyordu Carlos
Tadılmadık bir daraltı,
Umulmadık bir yara almışça kalbi
Sözlerinin ardından, bungun daraldı.
Yapılacak çok işimiz var daha
Dosdoğru silaha sarılmak
Kurtuluş da getirebilir
İntihar da.
Bunu yaşadı İspanya!
—Gel de gör kanı
Caddeler boyunca akan—
Madrid'i böyle anlattı Neruda
Şili'ye dair neler anlatır kim bilir?
Önce mutlaka Allende'yi şiirleştirir
Oysa Allende, ah Allende
Bu dalgınlığı acep
Süngülerle yüz yüze mi bitirir?

Sanki hiçbir şey değişmedi buncadır
Şili şimdiler bile, asıl şimdilerde
Çifte iktidarla yönetilir
Ve bir kanser gibi yavaş yavaş
Hazırlanır Şili'nin hücrelerine
Saldırmaya iç savaş.
Ve karşıda düşman
Omuz başımızda sözde dostlar
Kolaylaştırıyor süreci geriye doğru,
Dostlarımız
Küçük işlerde telaşlı
Ağır ve dev atılışlarda kararsız
Adeta kaçıyorlar zordan,
Çetindir tırmanmak doruklara
Avuçlarımızda kordan kökler
Çetindir çiçeklerle ulaşmak
Kuyuların diplerinden gün yüzüne,
Çetindir bu kavgada postu sıyırıp
Yarınlara gürül gürül kavuşmak.
İkirciklidir Carlos
Silkip atsa da, ikirciklidir!
İnanıyor Corvalan'a
İnandığı başka bir şey yok zaten
Şu etten ve kemikten bünyesi
Yıllar var katışalı derindeki tohuma...
Ama yine soracaktır:
Öfkeyi soğutmadan
Niçin derişmiyor parmaklarımız
Niçin derişmiyor
Yurdun alnında bütün çizgileriyle halk?

İkirciklidir Carlos!
Çünkü bütün hayat, çünkü her bir şey
Çünkü ikirciklidir
Salvador Allende.
Ve birden
Konuşmadı kurşun döktü havaya Carlos:
Sadece barikatlarda dövüşülmez,
Asıl fabrikalarda dövüşülüyor bugün
Kıran kırana savaştayız
Her cephesinde zulmün,
Var olan
Hiçbir sözden
Hiçbir yüzden eksik kalmayarak.
Ve dosdoğru açıklandı
Günlerdir bilincinde kıvranan soru:
O demir leblebi sanılan MİR
Oligarşiyi dağlarda bulursa devirir,
Oligarşi iliklerimizde
Bir bir
Atılmalı
Sabırla
Hayatın her gözesinden,
Yanardağ kadar sarsıcı
Toprağın kımıltısı kadar sessiz.
Silkindi inildeyen kuşkudan Carlos:
El Pueblo Unido
Jamas sera Vencido!
Halkız,
Birleşince yenilmeyen!

1

Dünyanın en yaşlı gezgini ay
O da boşandırmıştır yüzünü bulutlardan
Ama ikirciklidir
Görünürde ne kolay
Onun için her şey.
Hiç de değil,
Eteklerinde dilini kaybettiği zil
Yüzü gergin
Hep böyle bakacak Machado'ya.

Machado bu akşam hırçın
Erkeksi demindedir çalkanışın
Vurdukça sazlara sular
Titreşir beyazlıklar dalgalı yüzünde
Sazlarda hüzün
Kanıksanmış ezgisiyle kımıldar,
Sesinde Jara'ya özenen gitar
Dâvudî mızrabıyla
Âvâre şarkılar besteler
Machado aya.

Machado bu akşam
Sevdalı değil, hovardadır
Sesinde beterli bir gam
Gönlü kâh orda, kâh burdadır
Ama sancısı
Ta ilerde çılgınca dönen
Parıltısı bir yanıp bir sönen
Vahşi anafordadır.
Orda
Birbirinden ve dünyadan habersiz
Sonsuz bir hayatın dokusuyla haşır neşir
Üç ölü yatmadadır,
Bellidir birinin gizli hikâyesi!
İkincinin yaşı elli
Künyesi esintili demokrat,
İçkili seyrederken iskelede
Özellikle tabancayla vurdu onu faşistler
Zorunlu konuklar gibi karşıladı
Atılan her kurşunu,
Son yazısında
Siyasetten gına geldim
İçimde bir boğuntu var
Oysa şimdi ne güzeldir
Mehtabın koynunda hayat
Diyordu,
Son sözleri: Tanrım
Hiç inanmadığım yaşarken!
Bir daha yürümeyecek mi kaldırımda ayaklarım?
Yaşarken daha zordu
Mehtaba doyasıya bakacak artık
Ve siyâsî çürüyecek cesedi.

Üçüncü derdi Machado'nun
En genciydi ölenlerin
Kavgaya gülenlerin en genci,
Bir kınalı yapıncaktı yüzü gülerken
Konuşurken kehribar,
Bir muhbir akrabası tanıttı faşistlere
Ve mimlendi,
Bir süre dışarda her konuştuğu
Özel adamlarca dinlendi,
Sık sık eleştirildi delifişkın cesareti.
Yolunu kestiklerinde
Kaçabilirdi
Uzun pergel bacaklarını hızla açabilirdi,
Girebilirdi omuz silkip
Az ilerde başlayan varoşlardan birine
Oysa efelendi tekmil damarları.
Henüz ışıldarken bıçağı
Ateş kustu bir kiralık revolver
Yankılandı ölümün yırtıcı sesi
Uyardı kaldırımı baştan başa bulvar
Hıçkırdı ağıdını nehir
Daldı bulutların arasına ay
Örtüldü kefen.

Hava nemli ve serin
Koyaklardan derin üşütüyor adamı,
Jeremy
Kaldırırken paltosunun yakasını
Bir yandan
Cakasını tartıyordu Louis'nin,
Sesine boğuk bir sertlik ısmarlayarak
Siz, dedi Jeremy, siz varsınız ya Louis
Siz bela edeceksiniz başımıza faşizmi,
Oligarşi, diyorsunuz hep, oligarşi
Peki militanlarımızın
Nedir o küçücük fabrikalarda işi?
Aslında amacınız
Umarsız kitleleri kışkırtmak!
Üstelik Halk Birliği'ne karşı
Ya o yurtsever subayları
Faşistlikle suçlamanız?
Yine de boşuna bütün bunlar
Ordudaki geleneği sarsamayacaksınız
Rahat, kuşkusuz
Yürüyecek Halk Birliği.

Çatlayacaktı nerdeyse boyun damarları
Çözüldü palamarları Louis'nin:
Hainlerin ağzıyla konuşuyorsun Jeremy
Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin.
Kamulaştırmanın, sosyalist denetimin
Somut örneğini yaratıyoruz biz,
Ya siz
Köreltiyorsunuz hıncını kitlenin,
Hem o çok güvendiğiniz göğüs nişanları
—Bankadan yeni çıktı bayım, al
Dendiğinde parlatılır dolarla.
Bilmiyorsunuz Jeremy, bilmiyorsunuz
Konuşma da deşme bari yaramı.
Adımları bile tersti
Jeremy sağ atarken, sol atıyordu Louis.
Anlamıyorum Louis, anlamıyorum
Haklı çıkmak için
Adetâ gelmesini istiyorsun canilerin.
Al işte, serseri
Öyle veletsin ki Jeremy, öyle veletsin ki
Ben saksağan diyorum, sen dam anlıyorsun
Ayakta uyuyorsunuz zaten!
Ya Corvalan'inkiler, dedi Jeremy
— Sinirlenmişti ki nasıl —
Onlar da mı uykuda, onlar da mı hain?
Sanki ıslık çaldı Louis:
Topunuz birden, dedi, topunuz hain.

Ufaldıkça göbeği burjuvazinin
Fırlıyordu karnındaki irin,
Kaç yüzyıldır kanla durulanmış
Ve kanın pıhtısıyla kurulanmış
Çeperleri didiklenen midenin
Sadece dışkısı kalsın diye halka
Dillerinde ölüm marşı
Tûfanı çağrışır kadehlerde
Halk Birliği'ne karşı.
Cinayet mermilerin
Hangi eve, hangi gövdeye
Ne zaman, nasıl gireceğinin
Pi'sini, milimetresini arıyordu,
Karton şehirler üzerinde
Tarıyordu uçaklar
Sivrilişini varoşların.

Güneşin Andlardan
Heyecanla sıyrıldığı bir günün seherinde
Uyandı Şili
Gölgesinde tarrakaların,
Şehrin aşağısında
Bir kundurayı andıran barakaların
Kahrı derin.
Artık birbiri ardına gelen
Alışılmaktaki cinayetlerin
Yaydığı haber
Bir sabah tanklarla mı açıklanır
Kırımlarla beraber.

Göğsünde bir serçe taşıyan Dolores
Zor durumlarda hep şunu der:
Yüzlerce gagası serçelerin
Şahinin gövdesini tarumar eder
Ve kalabalıkta şahindir yüreği Dolores'in.
Dün, bütün gece yalnızdı Dolores
Hece hece yaşadı saatleri
Uyuyuncaya kadar.
Şiir okudu önce
Yatışmadı,
Sonra İspanya'ya dair fırtınalı bir roman
Ama zaman
Ne yaptıysa çıkarmadı çengelini
Uykunun damağından,
Bırakmadı uyusun
Güneşin kalkışını
Kadife okşayışlarıyla vücudunda duysun.
Bir buzul dağıydı sanki ağır
Soğuk, sağır
Abandı üzerine kör ve huysuz canavar.

Saat iki otuz!
Gezinmeyi düşündü Dolores
Yalnızlık
Yapıştı yüreğine yalnızlık
Öyle korktu ki gecenin karanlığından
Soyunmuştu sanki Dolores
Her saniye giyindiği dünyanın varlığından.
Geri aldı adımını,
Şeffaf tüyleri cımbızla çekilirken
Uzandı yatağına baygın.
Uykusunda
Sarı uzun saçlarını dolayıp kollarına
Sürükledi üç adam onu
Harmanisi yerleri süpüren adamlar
Ölümün kuytusuna,
Yanılmıyorsa adamların
Yalnızca elleri etti,
Yüzleri gamalı haçtan ibaret.
Hiç yargılamadılar,
Batırıp tırnaklarını göğüslerine
Ve en güzel yerine
Öldürdüler Dolores'i tekrar tekrar
O bıktı ölüp dirilmekten
Onlar bıkmadı öldürmekten.
Son kez ölmek için Dolores
Bastırdı parmaklarını boğazına!
Bedeni baştan ayağa buz
Sırsıklam uyandığında
Sesi kısık
Tavan karnına doğru basık
Ve bütün eşyalar ona düşmandı.

Ufuk
Bir uçtan öbür uca keserek okyanusu
Şili'nin kanıyla yandı.
Ve ta dağların kartal başlarından alarak
Küle boyandı Şili.
Kafasında binbir
Hinoğluhin zehir
Düşman
Pusudadır anbean.

Menzili, aralıksız —ve fakat
Gevşek ve naiv dövmededir Allende,
Elleri hâlâ yalnız Şili'yi bilir
Yalnız Şili'ye sevdalıdır gözleri,
Oysa sevda
Bir de ta uzaklarda
Ve yanı başında hemen
Ayırmıyor onu gözlerinden,
Öfkeyi parlatmaya vakit
Belki henüz erken
Belki hiç tutmayacak bir bir sokakları
Ama şurası mutlak
Sıvanmalı durup dinlenmeden
Her güne halk.
Uzaklarda ta sonunda okyanusun
Yaşlı ve dinç kıtada
Duyarlıdır antenleri, sessiz
Fakat aşikâr
Karların üstünde dimdik kulelerden
Bütün yurtlara ışıyan ana yıldız!

Seni böyle denizlere upuzun
Döşeyen dağlarından
Hünerlidir, cömerttir, merttir
Omuzlarına kaput gibi sarılmış halk
Sevişkendir, dövüşkendir, yaratkan.
Şimdi şiddet
Toprağı çelik kökleriyle deşen
Nar çiçeği kadar sert
Fırlatmalı baharını
Kıpırdayamadan ihanet.
Ve yutarak salyalarını çakallar
Şirketlerden, bankalardan ürüyor
Karaborsa vuruyor Şili
Orostopol madalyalı zorba
Pinochet, Mendoza
Ve nice hain
Tam alnımıza
Mermiyi zulada sürüyor Şili!

6

Orlando'nun eli
Açık sayfasında kaldı kitabın,
Yarım saattir
Aynı satırlarda
Mekiği gözlerinin.
Hüznün altını çizip
Yenilerken sigarasını
Derisini yaktı sanki Orlando.
İşitiyor musun sevgilim, dedi karısına
İşitiyor musun, bak
Alabildiğine tedirgin
Ama akın akın gülüyor halk,
Hayata ilk kez böylesine yalın
Kalın kökler bırakarak
Gülüyor akın akın.

Özenle katlayıp gazeteyi
Rastgele attı Bussy,
Kısa kesilmiş tırnaklarını
Gezdirirken mermerin damarlarında
Evet, dedi, tedirgin
Ve bu tedirginliği
Defnetmek isterce girgin.
Dudakları ürkek, utangaçtı
İncitmekten kaçınırca incelmiş
Hatırlıyor musun Orlando
Hani şu aşkımız kadar eskiyen bir pazar
Kar, suratımızı kamçılayarak yağarken
Beni sen getirmiştin işten,
Küflü bir marş söylüyordu
Patırtıcı bando sesiyle babam,
Yine de korkarak dudaklarımızdaki
Mutluluğun duyulmasından
Beni nasıl utangaç ve tedirgin öptün.
Karlarla birlikte
Kemiklerimizi de eritti yüzümüzdeki ateş.
Ben diyorum ki Şili
İlk öpüşmemiz gibi tıpkı
Tedirgin öptü sosyalizmi
Ve pekişmedi, eridi onu ayaklandıracak kin.
Galiba Haklısın Bussy
Hep suçlu saydık kendimizi, farkında olmadan,
Aceleciydik
Ve ama kaçındık sertlikten
Bilenmedik, boşaldık
Üstelik artık iktidardayken.

62 Ama Orlando, az işler yapılmadı
Yeni bir tanım da getirdi Şili mertlikten yana
Üretimdeki artış
Mevcut şartlarda emeği
En cömert ölçülerle tartış!
Ve alev alev ağzıyla oligarşi
Her an yutmaya hazır,
Kan akmadan yapıldı her şey!..
Azımsamayalım kendimizi Orlando
Yapılan onca işi.
Azımsadığım filan yok
Ne ki büyük bir yanlış
Eksiklik de abartılmış bulursan
Alev alev ağzıyla her an
Yutmaya hazır düşmanın
Gedik açılmayışı kin ve gürzünde,
Diyor ki Corvalan
Durum iç açıcı sayılmaz!
Ve yapılmaz hâlâ gereken,
Bilmem intihar mı olur ama
Kaçınılmaz hesaplaşma
Bana kalırsa Bussy, istenmese de onu
Deneyecek yüzbinler kendi başına.
Asıl sorun şurda:
Kimlerle, nasıl, kime karşı, nedir savunulacak?
Orlando, ürkütüyorsun beni
Peki sorumlusu kim bunun
Kayıtsız mı Prats olanlara hem?
Onu bay Prats'tan öğren!
Sorumlu elbette en başta biz,
Farkındaysan, Allende onurunun
Ötekiler zevahirin peşinde
Herkes kendi telaşında.

Ya biz Orlando, direnmeyecek miyiz hiç?
Nasıl direnmeyiz? Yaşadığımız yüzyılda
Sorumlusu kimdir bu güzelim hayatın?
Irmağın, denizin, güneşin, suyun
Tomurcuğun, ateşin, ciğerdeki soluğun
Sıkılan ellerin sorumlusu biz!
Elbette direnilecek gerektiği biçimde!
Demem o değil Bussy
Direnme ne getirecek iş işten geçince,
Ne getirecek yalın pazu
Ne götürecek?
Biliyor musun Bussy
Sevince mi çıkar, acıya mı, sezemiyorum ya
Sonsuz bir daralma var içimde
Kıskıvrak kuşatılmışça.
Kıstırılmış uzanırken kocasına Bussy
Benim de Orlando, dedi, benim de.
Öylesine yenik, öylesine kahırlıydı ki sesi
Adetâ boşalttığı
Son nefesiydi hayata.

7

Ay
Kıvrılarak giden bir ata binmiş
Sarılıyor Machado'nun kamıştan yelesine,
Hınçla sarkıtır boynunu
Acının zelzelesine
Ne su ister koynu Machado'nun
Ne de kan
Suyu kendine yeter.

Silahını temizlerken
Eğer diyor üsteğmen Pedro
Allende devrilirse eğer
Şili'de hayat gitti gider.
Düşündü: Bir kabzada iki el!
Birinin, o güzel
Yaratkan parmakları
Emniyete dokunur,

Öbürü, hain
Ve tetikte!
Ya düşerse tetik?
Allende kuşatılırsa eğer
Bahar ve onur, gitti gider!
Onu seven asker
Sever demektir yurdunu da!
Hadi derse gidilmeli izinden
Yesek de böğrümüzden kurşunu.
Karşısında güvenin, o inanmış, çakı duruşunu
Basacaktı bağrına subay olmasa Pedro,
Ve batmasaydı boğazına
Güçsüzlüğün hançeri.

Keskin bir sızı kalktı dizinden
Tutuştu sinirleri
Melez Alberto'nun,
Son aldığı kurşun yarası
İçerlek bir sıyrıktı ama
Durduk yerde sıçratıyordu bazan.
Alberto, babasının
Bir mermi gibi tepkiyen uysal öfkesini
Yüreğinin şarjöründe taşır
Kızıl yerli derisini, anasının
Üşürdü namlunun ucunda.
Cautin'de Mepuche'lerin
Örsel...diğinde haklı toprak işgali
Büsbütün düşürdü parmaklarını tetiğe.
On gündür barındığı yoksul kır evinde
Bir militandan çok, kardeş gibi sevildi
Görevinde dostluğu şaşırmayan.
Bir anarşist değildi. Bunu Washington da bilir
Ama ölümden de zor gelir
Köylü ellerine, ham öfkesine
Burjuva yasalarla dövüşmek.
Silaha bu nedenle eğildi işte!
Aşk için takılan papatya neyse
Kurtuluş için omzuna yakıştırdığı da
Oydu ona göre!

Gene de güvenemiyor Alberto
O geceden beri
Doğru çözümü bulduğuna:
Dağların dev omuzlarını seyrediyordu,
Canını üst üste haşlayan
Sivrisinekleri
Ne denli uğraştıysa kıstıramadı avcuna,
Parmaklarının ucuna çarpıyor
Ama tutulmuyordular!
Azıcık bırakırsa ardını
Usulca yeni bir saldırı!
Müthiş bir gerilla bunlar
Dedi Alberto
Kıyıcı, sinsi, hunhar!
Ah ilaç olsaydı...
Diyemedi, ufaldı birden
Eğrildi dünya
Devrildi sırtına koca dağlar!
Gerilla
Sivrisinek
Ve ilaç!
Eridi hıncı
Kuvveti damla damla!
Düşünüyor o geceden beri
Ne kadar ileri gider
Birkaç bin silah, birkaç bin adam
Tüfeğe yapışmakla, orda burda, bir başına
Nereye kadar gider hayatla el tutuşmadan
Bu mermiler...
Bu mermiler bize batar!

Şili
Eteğinde mavi bordo bir deniz
İçten içe dalgalıdır, sessiz sessiz.
Tetikte
Duralıyor Allende
Duralıyor Halk Birliği Şili'de,
Halk
İğreti durduğu siperlere
Suya ayar akıtıyor damarlarını.
Çiğli sabahların sisi demli
Hızlanır ulumaları aç kurdun.
Çocuklar
Şarkıları nemli
İştahsız içiyor şifa sütünü umudun.
Şili
Sallıyor dünyaya incinmiş umutla
Acılanmış mendili.

Hemen yanında
Uzaklarda
Ve ta uzaklarda
Haberlere canı burnunda sabreden dostlar:
Bu yurdun çilesi yeni başladı
Al, diyorlar, Şili al
Bizden de koy yüzbin yürek
Kurtuluş güvercinlerini
Kürenin alnına sal!
Ve nasıl olursa olsun
Ve neyle olursa olsun
Gözleri gülende
İnsana bir sır gibi aydınlanan Allende
Allende yerinde kal!

Ve sevda
Tıkanıp giderken, bağrı al
Boşta kalmıştır uzanan el.
Haykırıyor canevinden
Dostluğun kardeşliğin büyük sesi, hep orda:
Bütün demokratları dünyanın
Yurdunu ve insanlığını koruyabilen
Bütün insanları
Sorun
Şili'de
Akacak kanı!
Sorun
İştahını halkın cesedine bananları!

Ve şimdi Şili
Hıncı geride tutarak
Ancak
Bir başka şafağa saklar.

Uçaklar
Çıldırtan kırbacıyle homurtunun
Bıçak gibi sıyrıldı karanlığın kınından
Atıl gözlerine Santiago'nun
Şehrin sırtını paletleriyle oyarak
Ardında kocaman bir ceset bıraktı tanklar.
Çınladı emperyalizm,
Dolarlara ayarlı sesinde Pinochet'in:
Vatan
Büyük bir tehlike içindeydi,
Şimdi sokaklarda sıra sıra yatan
Kızıllar
Canımıza, mülkümüze, ulusal ülkümüze karşı
Kudurmuş bir öfke içindeydi,
Bakırı
Güherçileyi
Hayatı ve Şili'yi
Bırakamazdık onlara.
Kan, akacak
Başka türlü bu ateş
Yakacak
Bütün Latin ülkelerini.

Ve kanarken Şili'nin dağlarında tan
Kurtardı katiller
Halkın vatanını halktan.

Şili hey
Acının goncası
Yaralı Şili,
Oy şimdi bağrını
Hayata doyamadın
Yeniden doğurmaya
Ölümlere doy şimdi.

1

Gün
Kahırla indi geceden Moneda'ya
Tetikte bir başına kararlıdır Allende!
Dışarda halk
Vurulmaktadır
Yerden yere.
Yalıyor ıslıklar ve alevler
Başkanın
Moneda'nın her taşına sinen öfkesini!
Yüreğini Küba'da dolduran Olivares
Dalanmıştır kurşunlarla her yerinden
Ve o, elleri durunca
Tetiği sesiyle çeken
Olivares
Son nefesimizde, diyor
Hayatın dinamiti, ölümün tepesinde
Patlamalıdır
Son nefesimizde bile.

İltica balçığı bağışlayarak Allende'ye
Yalvarıyor asiler
Teslim ol! diye.
Toktur Salvador Allende,
Döverken kalbini iniltisi Şili'nin
Yenilmez ölüme o.
Koklayası yoktur onun
Korkuyla çiğlenen bir hayatı!
Her kelimesi
Titriyor üstüne halkının:
Milletim,
Konuşabilmek, dövüşmekten daha zor;
Unutulmasın
Korkaklığı, ihaneti yargılayan
Onuru sargılayan, diklenen kadavramın
Sadece halkımdır
Sağlığını, mirasını kullanan!
Ve süsleyecekse gelen günü
Kanımdan taçlar
İnanıyorum güzeldir ölüm de dövüşerek
Her anı dövüşülen
Yaşamak kadar!

Kurban verilmeyecek, intihar yok!
Savunulacaktır ama namus ve onur
Hayattan daha çok!
Kavga sürecektir
Çünkü geride toprağa ağır basan
Savaşan, terleyen, seven insanlar
Halkım var!
Ey alçak devriye, ey Amerika
Benden daha sonsuz, senden daha büyük
Halkım var!

Tanklar ve uçaklar
Art arda savuruyor alevlerini saraya
Araya ancak ölüm
Ancak ölüm ilerler bu tûfanda karaya!
Elini karnındaki yaraya basarak
Durmadan ateşliyor gözlerini Allende!
Omzunda bazuka
Sırtında Şili bayrağından
Kanlanan üniforma
Devrildi Allende,
Devrildi yurduna karanfil vurgun!

Tarih, yorgun
Kıvrık bir sayfasına
Şunları yazdı onun için:
Acemiydi çağa
Ama yiğit bir dencydi.
Tok ve kahraman
Boşandı hayattan!

Çiçekleri
Dumanları
İnsanlarıyla Şili
Giydi çıplak tenine işkenceyi.
Hortensia
Sildi gözlerinden acıyı,
Çünkü tek değildi
Ve sesine kuşandığı yürek
Hem güzel
Hem dövüşken artık.
Halkım, dedi
Sırt çantana şu sözleri de koy ki
Zafer
Kıskıvrak doldurunca avuçlarımızı
Halktır onu koruyacak nefer
Amansız depremi ve kızgın şiddetiyle
Halk!
İktidar
Her yeninden
Dar geldiği zaman
Ancak o zaman kazılacak
Zulme ve açlığa mezar.

Dünya ne kadar
Aldırışsız, alışık
Yüzü geçmiş ve gelecekle karışık
Nasıl da sakin!
Kırılırken bir çiçek bombaların altında
İki tane birden fırlıyor
Toprağın göğsüne papatya!
Devrilirken bir nöbetçi
İkincisi yakalar tüfeğini havada!
Yakalar emekçiler
Allende'nin yüreğini havada!

Kalın tırtıl ayaklar
Hücumdadır.
Lopez'e göre Tapınaklar ve kutsal İncil
Bu çiğnenen!
Adı gibi biliyor o
İsa olsaydı şimdi
Savaşır Allende'nin yanında,
Yanağını uzattırmaz
Merhem olur çilesine barikatların.
Rahip Lopez
Kilisede bir başınaydı,
Sözleri bitince
Haç bile çıkaramadı
Götürüldü süngüler arasında tez.
Titredi inancı
Tanrı da mı onlardan yana bu kez?

Gözlerinin karasında
Kederli bir parıltı yüzen Beatriz
Gök mü çatladı
Yıkıldı mı yoksa o sonsuz tavan
Anlamaya kalmadı, ılık
Bir ıslaklık
Gezindi ilk devriyesini şakağında,
Stadyuma, baygın,
Loğusa şafağında sürüklendi Beatriz.

Yıkıldı bu şantiyenin de barikatları
Nasırları var ama insanların ellerinde.
En sonda Manuel
Elindeki ingiliz anahtarını
Anlatılmaz
Tadılmaz bir aşkla
Araladı gövdesinden
Ve paraladı beynini ihanetin.
Yüzü rahat
Göğsünde süngülerle yazılmış berat
Sanki son güzelliğini kullandı ömrün,
Kuşkusuz ayrıldı son nefesinden.

Götürülürken köylüleri
İliğine kadar
Hınçlandı Huerta,
Ağzında yutkunamadığı dikenli bir kama
Gözleriyle açıkladı duyarlığını:
Benim oğlum da silah altında
Bunlardansa o da
Ellerime şimden geri orak değil
İşlek bir satır ister!

Bıçkın serseri Roberto
Sıçradı izbesinden
Sersemledi gördükleri karşısında
Valparaiso çarşısında
Umulmadık şeyler oluyordu,
Hırsızlar, kanun kaçakları herhal
Toplanıyordu birer birer.
Barınacak bir kuytu, saklanacak bir yer?
Ne gezer!
Kimse o müzevir
Belli ki bir mezbele bırakmamıştır.
Habire çekelerken tütünlü sakalını
Sireni andıran bir çığlıkla
Nerdeyse uzaya fırlıyordu:
Toz ol Roberto
Kızılları ayıklıyorlar!
Ne ırgalar beni, diyecekti tam,
Hatırlayıverdi
Yandım, dedi Roberto
Uydum bir zırtapozun aklına
O halk bilmemnesine oy kullandım!

Yandım Neruda, yandım
İliklerime işledi sancın!
Almeria'dan beri derdiğin
— Mengenede —
Mısralara serili hıncın.
Yüreğinle sarıp sarmaladığın Şili
Dağlardan, ırmaklardan
Halkın umudundan ve kahrından
Damarınla beslediğin şiir seli
İşkencede.

Hasta bağrından boşandığın şiir
Bilsen satrapları nasıl titretir.
Çünkü eceli çağrıştırır onlara şiir.
Ve şiirlerin
Nöbettedir kalbinde halkın!
Binlerce adam
Tabutunun önünde
Namlulara göre sivrilir tam:
Neruda nerde? —Resente!
Burada, yaşıyor
Nöbettedir
Şiirin uzandığı her yerde...
Dalında çiçeğin, makinenin sesinde
Nöbette
Öfkesinde menevişli dağların!

Sabrın
Ölüme izdüşümüdür
National Stadyum, Santiago'da.
Santiago'da seher
Linç edilir binlerce tutukluyla beraber.
Ve Stadyumda gitar
Daha yiğit yakışır
Jara'nın ellerine.
Jara'nın her saniyesi
Vahşi bir acıya çakışır Stadyumda.

Jara inattır
Acı
Bir darağacı gibi sarılsa da boynuna
Vuracaktır öfkesini Jara gitara.
Venseramos, Venseramos
Açlığa ve zulme paydos.

Ve birden
Ökçesi ihanetin
Ve dipçik ve kerpeten
Saldırdı büyülü parmaklara.
Kan sıçrarken ellerinden
Sesini vurdu Jara
O kapkara, karanlık duvara.
Ayakucunda binlerce göz
Kinin, küfrün, öfkenin
Bilincin pınarı binlerce yaşlı göz
Sessiz, fakat
Şimşekli bir ağıt!
Yaşayacak, dediler, yaşayacak Jara
İnsanlar savaştıkça onlara ses taşıyacak.
Yükseldi kavlanan sesler
Dayan, dünyanın dört yanında
Yetmişiki dilde soluk al.
Ve bir sel boşandı kurşunlara
Al al!
Kanı bayrak olmuş sallanırken
Darağacında Jara.

Üzülerek yazıyorum İsabel
Sonra dipçik ve kerpeten
Kopardı üremeyi bir kadının rahminden,
Oysa İsabel
Biliyor musun, insan
Ne güllere tapar,
Hayaları, rahmi için.
Şaşarsın İsabel, şaşarsın
Kadın
Doğurmak için günlerce inledi, bağırdı
Hık demedi dipçikleri yerken.
Kocası kaç gündür
Stadyumu ayağa kaldırdı,
Burulurken hayaları
Sadece direncini çağırdı.

İsabel, bu gece
Utanıyor senden şu bir çift el,
Şu ben varım ya, o ellerin sahibi
Onyedi yaşındaki çilli sarı yüzünü senin
Kurtarmaya katıldım komünistlerden.
O kadından beri öyle korkuyorum İsabel
Ellerimden, kinimden, silahımdan
Korkuyorum, diri nar göğüslerine
Çevrilirse elimizde tüfekler?
Ölüm
Kanıksanırsa ölüm
Bekler
Herkesin canında tenha bir an.
Üzülerek yazıyorum ki..
Nasıl yazarım İsabel
Vururlar görürlerse,
Artık üzülerek yaşıyorum.
Severek öldürdüm oysa ilkin
Ve kin,
Çarpıldım,
Acı duymadan baktı
Bir dok işçisinin gözlerinde.
Gemilere attığı kancayı
Kalbime sokuyordu sanki İsabel
Ve nefret kokuyordu o an ondaki ter.
Sonra bir doktor.
Bitişikten döverek götürdüğümüz
—Ben değil, arkadaşlar götürüyordu—
Gebe kadını kucaklıyor
Bırakmak istemiyordu doktor.

—Sen emri bilmezsin İsabel—
Boşaldı mermiler tüfeğimden karnına.
Sen şimdi ellerini karnına bastırıp
Başka diyeceksin, öldürdün mü başka?
Öldüler İsabel, daha birçok işçi
Bir avukat, üç öğrenci
Elimdeki namludan öldüler.
Bir de öğretmen..
İsabel, köyümüzün
Arkasını sırta veren okulunda
Bir öğretmenimiz vardı hani
Boş kovanlara petek örer gibi
Bilincimizi, hayallerimizi ören
Gonzales öğretmen.
Açlığımızda ekmek
Çıplaklığımızda gömlek bile dağıtırdı bize...
Tanrı cehennem yağdırsın ellerimize!
Kim bilir belki de onu
İsabel öldürdüm,
Öldürdüm,
Öldürdükçe kendi hayatımı namluya sürdüm.

Çok öldürdü Martinez
Çok öldürdü
Ölümü öldüremedi ama,
Uykusunda
Öyle şeyler anlattı ki İsabel'e
Suçüstü yakalandı
Sorgusuz vedalaştı İsabel'le Martinez.

Şili hey
Yaprakları yolunmuş yaralı gülüm
Şiire sığmaz
Aşka ve hınca sığar
Gövdeni ırgalayan saralı ölüm.

Kavga
Ocaklardan, fabrikalardan
Sinirlendiği hızla
Sürüyor.
Yürüyor toprağı çınlatarak ter
Hep birden kalkan adımlar
Kalabalık marşlarla
Yürüyor halk
Eller
Sımsıkı sarılarak dünyaya,
Yürüyor işçiler
Hep birden inen kollar
Ve alnında oyulu o büyük yıldızla.

Şafak
İşçilerin ellerinden
Sıyrılmıyor derisinden bakırın.
Sessiz bir uğultu var ocaklarda.
Rodriguez
Sapladı dişlerini
Titreşen dudaklarına,
Düştüler makinelerden
Ve birazdan
Her sabah iştahla yaşadıkları seherden
De düşecekler...
Ve bu düşüşe sevdalıdır
Koca kalabalık,
Ne çocuklarından korkuyor o
Ne de hayatının
Toprağa sızmasından
Bu dirençtir çünkü artakalan
Çocuklarına ve hayata adından.
Az sonra müthiş bir gürültünün ardından
Susulacak.
Sonsuz ve tepeden
Tırnağa susulacak!

İşte burda konuşmak
O sonsuz susuşu
Sonsuz bir sözle
Dövüşle yanıtlamak
Anıtlamak istiyor kardeşlerle Rodriguez!
Araladı dudaklarını
Ama nasıl da buharlaşmıştı
Son nemine kadar ağzı.
Koparır gibi kurtardı
Dilini damağından:
Kardeşler, yenilmedik
Yanıldık!
Mutlak bir güvene indirgedik kavgayı.
İşte burda bu yanılgıyı
Kurtarmalıyız,
Kurtarmalıyız geleceği şu iki yazgıdan:
Biri, bu yanlışı göstererek
Sadece merınileri vuracaktır sırtına
Öbürü, ne kazanıldı diyecektir kanla!
Oysa çıplatırsak birini öbüründen
O ünlü mutluluğa
Varılamayacaktır asla.
Yoldaşlar! Biz işte burda
Komalıyız ortaya
İhanetin kıskacına her zaman hazır
Nasıl gedik açılır
Bu zalim surda!
Ve sonra merınileri bitince
Anıtlaştılar uzaya
Atomdan derin
Işıktan ince
Lokmamıza, kinimize, bilincimize
Uzadılar boydan boya.

Machado aya
Uzun bir gözyaşı
Sıçrattı Santiago'dan,
Korkuyla çevirdi yüzünü ay
Ve uçuklamış dudaklarıyle sordu:
Nedir Machado, ne ola bu
Suyunda kızıl dalgalarla akan?
Hıçkırdı ırmak
Tanımadın mı
Kan akıyorum, kan
Faşizmin tırnaklarıyle halktan sızdırılan.

Eziliyor ziftlerle
Hıncı resmeden oya!
Siyasal cesareti bir halkın
Gömülüyor. Gömülüyor,
Duvarlarda kavgaya
Çelik taşıyan boya.
Bu kimi dümdüz, beceriksiz
Yalın ve güvenli renkleri
Küçümsemedi asla Volodya!
Violetta'nın ezgisine giren
Çığlığı gibi uyanışın
Özümledi açıklığı usta çizgisine.
Örneğin, şu yumruğun
Geleceğin fethine doğrulduğu
Su yalın desen!
Onu, ne versen çizemezdi Volodya
Öyle çıplak
Öyle canlı ve esen!
Anladı bir kez daha
Hayatı yaratandır
Güzelliği bağışlayan!
Ressam Volodya
Oyacak zindan duvarlarına
Güzelliğini, onurunu ve aşkını halkın,
Ona halk
Yüreğinde durulanan
Irmaklar kadar yakın!

1

Sakın ey halkım
Sakın
Öfkeni ve canını
Ayak altına atmaktan.

O biricik umut,
Ellerde, yüreklerde ön yazıt
Tarihin bu sayfasında
Nokta koydu görünen her yerine,
Ses donuyor artık
Özü de, kabuğu da kendidir
En güçlü sözlerin
Sessiz, derin akarak
Yüreğe elden ele.

Corvalan
Yüzüne köylü uysallığından
Yoksul
Yargılayan bir gülümseme
Ve alnına
Ter çetinliği
Mermer katılığıyla sabrın
Faşizmin uyluğuna saplı
Çizgiler alan
Lucho
Louis Corvalan
Tutuklu
İşkenceye çarpıyor Dawson adasında!
Tekmeleniyor
Şili'nin onuru!
Ve ne bu işkenceler
Ne de işkencelerin, ömrünü soldurduğu oğlu
Islak ağrılar bırakamadı onda
Halkının ağrısı kadar!
Oğlu Alberto
Hep önlerde oldu.
Sağlığına
Ağır çekiç darbeleri gibi inen
Vahşi yaraların
İki yıl çilesini görkemledikten sonra
Öldü önlerde yine.
Ve Sofya'da
Güldü sosyalizme
Cinayete yumruk gibi
Sıkılı cenazesi.

3

Louis Corvalan
Bir yürüyüşe nasıl katılınırsa
Öyle katıldı yaşamaya
Acıya çığlıklar atarak
Yoksul bir evde
Ve kıvrak bilincini El Siglo'da
Mürekkepli yollara akıtarak
Adadı gençliğinin sevincini.
Sonra Gonzales'in yerine
Aday
Tek üye.

O günden beri
Saygıyla bağlandı tüm kardeşleri
Kollarında yetişen önderine.
O parral şarabındaki kızıllığın
Kekre tadın kıvancını
Asmadı hiç Corvalan
Ve teklemedi asla hıncını kalbi.
Halkıyla birlikte coştu sevince
Ve halkıyla birlikte
Acıdı hayaları 13 Eylülde.
Corvalan
Kolları mengenede
Adı gülde;
Haykırdı Dawson'dan yine en önde:
Hayatın işçisiyim halkımla ben
Ürettiğimi severim
Ve korkmuyorum aşkım için ölümden!
Halkından ayrı soluk almadı o
Halkından armağandı yaşadığı ev de
Ve geri kalmadı hiç
Arkadaşça omuzladığı hiçbir görevde.

Corvalan!
Sesine toprağın sertliği
Ellerine işçinin cömertliği dolan adam
Katılıyoruz
Sesine ve ellerine bütün dünyadan:
Ekmeğin ağırlığı
Otuz kat düştü o kara günden beri
Ve zulüm
Aldı geri elli bin canla
Sefalete Şili'nin ışıttığı
Genç, umut dolu sesleri,
Ve faşizm
Vurdukça Şili'ye
Şili'nin gözleriyle göz göze
Sancıdı yüreğim
Derim soyuldu
Sızladı dizim!
Paris'te, Londra'da, Şişli'de
Sesimizin yankıdığı her yerde!
Ve zulüm
Çöktükçe sırtına Şili'nin
Acıyı, açlığı ve sabrı
Lavlarını öfkenin
Fırlatır
Volkanından dışarı!
Ve işte ellerim
Fabrikada, tarlada ve dağlarında şiirin
Elleridir Şili'nin!

Corvalan,
Ağrında ağrıyan
Sesinde çağrıyarak göğsümü yırtan sesim
Yakacak
Yaşadıkça türküsünü ekmeğin!
Ve şafak
Soluk soluğa parlayacak alnımızda Şili'yle:
Corvalan'a özgürlük!
Şili'ye özgürlük!
Ve en çok sana yakışıyor Şili
Sesimizdeki gürlük!

Şimdi rahminde bordo gecelerin
Sıyrılır Machado kandan.
Acının dölyatağı Şili
Gelgitli demindedir umudun.

Kahırsanma cy hayat
Parmağındaki yüzük
Senin halklarla nişanındır.
Şanındır
Bağrında yaralarla şafaklı izin
Sanındır
Kan ter içinde
Beş kıtada gergeflenen çeyizin.

Broy Yayınları: 18 • Şiir Dizisi: 2 • Birinci Basım: 1976 • Broy Şiir Yayın Merkezi, Vilâyet Han, 205, Cağaloğlu-İstanbul 526 20 93 • Yönetim Müdürü: Emin Yılmaz • Yayın Danışmanı: Nesrin Arınan — Seyyit Nezir • Kapak Baskısı: Reyo Basımevi, 520 55 42 • Dizgi-Baskı: Kent Basımevi, 528 08 15 • Cilt: Dostlar Ciltevi

SEYYİT NEZİR
Şili Duyarlığı

70'li yılların başlarında dünya ilginç bir deneye tanık oluyordu: Şili'de Allende'nin önderliğinde seçimle iş başına geçen Halk Birliği iktidarı, tekellere karşı art arda reform uygulamalarına girişiyor, emekçi halktan yana ileri adımlar atıyordu... Başta ITT olmak üzere, bundan rahatsız olan çokuluslu şirketler, üst üste, Allende hükümetini devirmeye yönelik darbe girişimleri tezgâhladılar. Ve 1973 Eylül'ünde Pinochet ve yandaşlarının düzenlediği askerî darbe sonunda, onbinlerce ilerici ve Başkan Allende katledildi; Şili KP Genel Sekreteri Corvalan önce tutuklandı, sonra da yurtdışına sürgün edildi.

Şili'de faşist Pinochet yönetimine karşı demokrasi güçleri yıllardır kararlılıkla savaş veriyor.

Seyyit Nezir *Şili Duyarlığı*'nda, "şairin, çağına karşı sorumluluğu"nun gereğini yerine getirme amacıyla Şili'de yaşananları evrensel ve insanî yönleriyle şiirleştirdi. Nitekim, *Şili Duyarlığı*, her ne kadar Şili gerçeğinden yola çıkıyorsa da faşizmin saldırısıyla yüz yüze gelinen her yerde, insanî değerleri savunma direnişinin destansı öyküsü olmayı başarıyor.

500 TL.
(KDV dahil)